

STRESZCZENIE

Praca doktorska, zatytułowana *Uwarunkowania poczucia jakości życia licealistów. Studium psychopedagogiczne*, jest próbą usystematyzowania wiedzy psychologicznej i pedagogicznej na temat jakości życia młodzieży licealnej.

W pracy przyjęto definicję jakości życia rozumianej jako dobrostan psychiczny (*well-being*), który jest wynikiem poznawczo-emocjonalnej oceny własnego życia.

Głównym celem pracy było zbadanie psychospołecznych uwarunkowań poczucia jakości życia młodzieży licealnej. Badania i analizy przeprowadzono w latach 2016-2018 na grupie 451 uczniów z trzech liceów ogólnokształcących: XXXVII Liceum Ogólnokształcącego im. Józefa Dąbrowskiego w Warszawie, II Liceum Ogólnokształcącego im. Kazimierza Jagiellończyka w Elblągu oraz I Liceum Ogólnokształcącego im. Stanisława Wyspiańskiego w Mławie.

W celu zebrania materiału empirycznego posłużono się następującymi metodami psychologicznymi: Kwestionariuszem Poczucia Jakości Życia KPJŻ Straś-Romanowskiej, Kwestionariuszem Osobowości NEO-FFI Costa i McCrae, Inwentarzem Źródeł Stresu Szkolnego Młodzieży IŻSSM Skowrońskiego i Pabicha, Kwestionariuszem Radzenia Sobie w Sytuacjach Trudnych CISS Endler i Parker w polskiej adaptacji Szczepaniaka, Strelaua i Wrześniewskiego, Krótką Skalą Oceny Wsparcia Społecznego Młodzieży KSWSM-18 Skowrońskiego i Pabicha, Skalą Centralności Religijności C-15 Hubera w polskiej adaptacji Zarzyckiej, Skalą Pomiaru Poczucia Koherencji dla Młodzieży SOC-13 Antonovski'ego w adaptacji Jelonkiewicz, Kosińskiej-Dec i Zwolińskiego, Kwestionariuszem Sensu Życia MLQ Stegera w polskiej adaptacji Kossakowskiej, Skalą Pomiaru Prężności SPP18 Ogińskiej-Bulik i Juczyńskiego, Kwestionariuszem Kompetencji Społecznych KKS Matczak, Skalą Odczuwanego Stresu PSS-10 Cohena, Kamarck, Mermelstein w polskiej adaptacji Juczyńskiego i Ogińskiej-Bulik oraz Inwentarzem Środowiskowym Skowrońskiego i Talik.

Niniejsza dysertacja porusza ważne i aktualne kwestie dotyczące poczucia jakości życia młodzieży licealnej i wpisuje się w nurt poszukiwań badawczych z zakresu psychologii i pedagogiki. W zmieniającej się, po wpływie rozwoju nowych technologii, zwłaszcza Internetu, „globalnej wiosce”, analiza obiektywnych i subiektywnych warunków składających się na poczucie jakości życia licealistów, staje się ważnym źródłem wiedzy o młodzieży, co z kolei może dać psychologom i pedagogom istotne inspiracje w rozumieniu, kształtowaniu i wychowywaniu młodego pokolenia.

Zebrany materiał podzielony został na część teoretyczną i empiryczną. Część teoretyczna składa się z dwóch rozdziałów. W pierwszym rozdziale podjęto próbę usystematyzowania terminologii związanej z poczuciem jakości życia. Przedstawione zostały różne definicje oraz sposoby ujmowania jakości życia, wybrane psychologiczne i pedagogiczne modele jakości życia oraz uwarunkowania poczucia jakości życia. W ostatnim paragrafie ukazany został przegląd zagranicznych i krajowych badań nad poczuciem jakości życia młodzieży. Drugi rozdział zawiera psychologiczną charakterystykę okresu adolescencji, zaprezentowano współczesne uwarunkowania kulturowe pokolenia młodzieży oraz przedstawiono najważniejsze środowiska wychowawcze młodzieży. Kolejne trzy rozdziały to część empiryczna pracy: rozdział trzeci przedstawia metodologię badań własnych. W tej części zaprezentowano cel pracy, problemy badawcze oraz hipotezy. Ponadto przedstawiono charakterystykę badanych osób oraz metody badawcze, za pomocą których dokonano pomiaru zmiennych. W kolejnym, czwartym rozdziale przedstawiono uwarunkowania poczucia jakości życia w świetle wyników badań własnych. Ukazano związki korelacyjne zmiennych wyjaśniających z poczuciem jakości życia. Piąty rozdział stanowi analizę wyników badań własnych oraz weryfikację hipotez. Całość rozprawy zamyka zakończenie, bibliografia oraz aneks zawierający narzędzia własne.

Pytania szczegółowe i hipotezy, które zostały sformułowane na podstawie literatury psychologicznej i pedagogicznej, uwzględniały zmienne wyjaśniające pogrupowane w trzy kategorie: uwarunkowania podmiotowe (cechy osobowości, poczucie sensu życia, prężność osobowa, style radzenia sobie ze stresem, religijność, poczucie koherencji, kompetencje społeczne), uwarunkowania społeczne (wsparcie rodzicielskie, wsparcie nauczycielskie, wsparcie koleżeńskie) oraz zmienne socjodemograficzne (płeć, sytuacja materialna, miejsce zamieszkania, dostęp do kultury).

Zwieńczeniem całości jest dyskusja wyników obejmująca weryfikację przedstawionych wcześniej hipotez oraz zakończenie, w którym zawarto implikacje pedagogiczne. Wśród najważniejszych implikacji pedagogicznych warto podkreślić ważną rolę pedagogów w procesie poszukiwania i określania sensu i celów życia młodzieży, kształtowanie hierarchii wartości prowadzącej do rozwoju osobowego, rozwijanie umiejętności zaradczych (zwłaszcza strategii radzenia ze stresem, wzmacnianie prężności osobowej, poczucia koherencji), rozpoznanie i rozwijanie sieci wsparcia, angażowanie młodzieży w szkolne inicjatywy i organizacje uczniowskie, kształtowanie i rozwijanie wśród młodzieży kompetencji społecznych.

Zreferowany program badawczy może stać się podstawą dalszych badań i dyskusji teoretycznej nad oceną poczucia jakości życia oraz jego uwarunkowaniami psychospołecznymi młodzieży licealnej. W przyszłości warto byłoby dodatkowo przeprowadzić analizę poczucia jakości życia wśród młodzieży z uwzględnieniem hierarchii wartości jaką posługuje się młodzież. Ten obszar wiedzy będzie się prawdopodobnie coraz bardziej rozwijał, gdyż kolejne pokolenia będą w coraz większym stopniu poszukiwać odpowiedzi jak żyć, by uzyskać wysoką jakość życia.